

Eesti Puuetega Inimeste Koda
epikoda@epikoda.ee
Toompuiestee 10
10137, Tallinn Harju maakond

Teie 19.11.2024 /
Meie 05.02.2025 nr 4.2-3/637-5

Vastus Eesti Puuetega Inimeste Koja täiendavale pöördumisele puuetega inimeste arvu kohta

Täna teid täiendava pöördumise eest puuetega inimeste arvu teemal. Selleks, et muudatusi parimal viisil selgitada, toimus Eesti Puuetega Inimeste Koja (EPIKoda), Sotsiaalministeeriumi (SoM) ja Sotsiaalkindlustusameti (SKA) vahel kohtumine 16. jaanuaril 2025. Kohtumisel kinnitasime valmisolekut jätkata arutelusid, kui tekib vajadus edasiste selgituste järele (sh EPIKoja võrgustikuga). Lisaks leppisime kokku järgmise kohtumise toimumises 20. veebruaril 2025, kus SKA tutvustab laste ja vanaduspensioniealiste puude raskusastme tuvastamise ekspertiiside koostamise juhendit.

Puude raskusastmega inimeste üldandmed ja üldised seisukohad

30. aprilli 2024 pöördumise vastuses ja ka 16. jaanuari 2025 kohtumisel selgitasime, et riikidevahelises puudega inimeste võrdluses tuleb arvestada, et puude tuvastamise ja statistika kogumise viisid on riigiti erinevad. Seetõttu ei ole riikide ametlikud puude tuvastamise otsused ja nende alusel koostatud statistika võrreldavad. Nii nagu puude tuvastamise meetodid erinevad riigiti, on ka puude alusel pakutavad soodustused ja toetused erinevad. Näiteks väljastab Eesti puude raskusastmega inimestele puudega isiku kaardi, kuid kõigis riikides seda ei tehta. Kuigi tulevikus on see Euroopa Liidu direktiivist tulenevalt kohustuslik, jääb iga riigi otsustada, kellele kaarti väljastatakse ja milliseid soodustusi kaardiga saab.

Kuna 30. aprilli 2024 pöördumise vastuses selgitasime puude raskusastmega inimeste statistika pikemaajaseid muudatusi (2011–2023.a), siis keskendusime 16. jaanuari 2025 kohtumisel ja keskendume ka selles vastuses viimase kolme aasta andmetele (2021–2023.a). Tuleb arvestada, et pikema perioodi jooksul on puudega inimeste arv ja osakaal rahvastikust kasvanud, saavutades oma haripunkti 2018. aastal, millele järgnes langus. Viimastel aastatel on puude raskusastmega inimeste koguarv ja nende osakaal rahvastikust vähenenud, kuid muudatusi ning nende põhjuseid tuleb analüüsida vanusegrupiti erinevalt.

Igal juhul kinnitame, et puudega inimeste arvu vähenemisel ei ole seost riigieelarve kokkuhoiuga.

Samuti ei ole viimastel aastatel puude tuvastamisega seotud õigusaktides või meetodikas olnud selliseid muudatusi, mida võiks seostada puudega inimeste arvu vähenemisega.

Pöördumises toote välja, et suurenenud on EPIKoja poole pöördunud inimeste arv, kes soovivad teada, miks nende otsus on võrreldes varasemaga muutunud. Siinkohal on oluline,

et otsused oleksid inimestele arusaadavad ja selle nimel oleme koos SKA-ga ning teiega pingutusi teinud. Juhul kui inimene ei saa oma otsusest aru, soovitame pöörduda SKA poole, kes saab vajadusel otsust täiendavalt selgitada.

Lisaks on SKA koostanud kaks infolehte tööealistele inimestele, kus on abistavat teavet selle kohta, millist tuge ja teenuseid on võimalik inimesel saada (nii puude raskusastme tuvastamise kui ka tuvastamata jätmise korral). Infolehed saavad kättesaadavaks uutele otsustele 2025. aasta I kvartalis.

Puude raskusastmega lapsed

Puude raskusastmega laste arv on viimasel kolmel aastal püsinud stabiilsena. 2021. aastal oli puude raskusastmega lapsi 8 800 ehk 3,8% lastest, 2022. aastal oli puude raskusastmega lapsi 8 900 ehk 3,7% lastest, 2023. aastal oli puude raskusastmega lapsi 9 100 ehk 3,9% lastest.

16. jaanuari 2025 kohtumisel tõime välja puude raskusastmega laste üldandmed. Kohtumisel teil täiendavaid küsimusi puude raskusastmega laste osas ei olnud, kuid soovisite teada puudega laste vaiete arvu. Puude raskusastmega laste osas on mõnevõrra kasvanud nii taotluste kui ka puude raskusastme tuvastamata jätmise otsuste ja vaiete arv. 2024. aastal oli 305 taotlust rohkem kui 2022. aastal. Samuti on viimastel aastatel suurenenud puude raskusastme tuvastamata jätmise otsuste protsent (2023. a 29,7%, 2022. a 15,9%). Seda võib seostada suurenenud taotluste arvuga, sest puude raskusastme tuvastamata jätmise otsuste osakaal on kasvanud esmaste taotluste seas. Aastatel 2023–2024 moodustasid seitse diagnoosi ligi 85% kõigist mittetuvastamise otsustest, nende hulgas käitumishäired, kõneprobleemid ja õpivilumuste häired. Neil juhtudel ei tuvastatud hinnatavates valdkondades tegutsemise ja osalemise piiranguid, mis vastaksid vähemalt keskmisele puude raskusastmele.

Puude raskusastmega tööealised

Tuvastatud puude raskusastmega tööealiste arv on viimastel aastatel vähenenud. 2021. aastal oli puude raskusastmega tööealisi 54 300 ehk 6,6% tööelistest, 2022. aastal 48 200 ehk 5,7% tööelistest ning 2023. aastal 43 500 ehk 5,1% tööelistest.

Tööealiste puhul teeb SKA ca 90% puude tuvastamise otsustest tuginedes Töötukassa eksperdiarvamusele ja töövõime hindamise otsusele. Seetõttu kajastuvad töövõime hindamise muudatused kohe ka puude tuvastamise otsustes. Puude tuvastamise skooride arvutamises muudatusi ei ole toimunud.

Tööealiste arvu vähenemist mõjutavad järgmised tegurid:

- Taotluste arv on vähenenud (2022. aastal 38 249 taotlust, 2024. aastal 30 923 taotlust).
- Ühistaotlusega puude raskusastme tuvastamise soovimine on kahanenud (2022. aastal 71,3%, 2024. a 65%).
- Töövõime hindamiste taotluste arv on vähenenud (2021. aastal 50 855, 2024. aastal 45 402).
- Osalise töövõimega inimeste arv on vähenenud (2021. aastal 51,5%, 2024. aastal 46%).
- Puuduva töövõimega inimeste arv on vähenenud (2021. aastal 27%, 2024. aastal 25,9%).

Tööealiste puhul on vähenenud ka vaiete arv (2022. aastal 1398, 2024. aastal 1087 vaiet).

Puude raskusastmega vanaduspensioniealised

Puude raskusastmega vanaduspensioniealiste arv on viimastel aastatel vähenenud. 2021. aastal oli tuvastatud puude raskusastmega vanaduspensioniealisi 70 200 ehk 25,8% vanaduspensioniealistest, 2022. aastal 66 500 ehk 24,1% vanaduspensioniealistest ning 2023. aastal 63 900 ehk 22,7% vanaduspensioniealistest.

Vanaduspensioniealiste arv on olnud püsivas languses ka pikema ajaperioodi jooksul.

Vanaduspensioniealiste arvu vähenemist mõjutavad järgmised tegurid:

- Vähenenud on taotluste arv nii pikema aja jooksul kui ka viimastel aastatel (2022. aastal 20 268, 2024. aastal 16 751). Võrreldes 2017. aastaga on vanaduspensioniealiste isikute taotluste arv vähenenud 37% võrra.
- 1–2% võrra aastas on vähenenud puude tuvastamise otsuste arv (2022. aastal 84,8%, 2024. aastal 80,5%).
- Esmaste taotluse osas tehtud puude tuvastamise otsuste osakaal on püsinud stabiilselt 73%.
- Suurenenud on keskmise puude raskusastmega ja vähenenud on raske puude raskusastmega inimeste arv.

Puude tuvastamise taotlemist ja määramist mõjutavad ka arengud teistes valdkondades – inimeste teadlikkus, esmatasandi teenuste kättesaadavus ja lahti sidumine puude raskusastme olemasolust ning edusammud meditsiinivaldkonnas.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Hanna Vseviiov
asekantsler

Kadri Mets
Kadri.Mets@sm.ee